

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра сільськогосподарського машинобудування

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назва курсу	ЗАКОНОДАВСТВО, ОХОРОНА ПРАЦІ В ГАЛУЗІ ТА ІНЖЕНЕРНА ЕКОЛОГІЯ
Викладач (-і)	Петро ЛУЗАН, кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри сільськогосподарського машинобудування https://sgm.kntu.kr.ua/kafedra/luzan-petro-hryhorovych
Контактний тел.	+38(066) 438 62 19
E-mail:	luzanpg@ukr.net
Обсяг та ознаки дисципліни	Обов'язкова освітня компонента фахової підготовки, змістових модулів – 3. Форма контролю: екзамен Загальна кількість кредитів – 4, годин – 120, у т.ч. лекції – 32 години, практичні роботи – 16 годин, самостійна робота – 72 години. Формат: очний (offline / face to face) / дистанційний (online) Мова викладання: українська
Консультації	Консультації проводяться відповідно до Графіку, розміщеному в інформаційному ресурсі moodle.kntu.kr.ua; у режимі відеоконференцій, постійна адреса Google Meet конференції: https://meet.google.com/cua-intw-ycj через електронну пошту, Viber, Telegram за домовленістю.
Пререквізити	Враховуючи послідовність накопичення знань та інформації, дисципліна вивчається на базі вивчення компонент «Основи охорони праці» та «Екологія, охорона навколишнього середовища та безпека життєдіяльності»

1. Мета і завдання дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни є формування знань та вмінь щодо практики використання законодавчих вимог у сфері аграрного виробництва, у сфері стану і проблем охорони праці у галузі згідно з законодавчими нормативно-правовими актами України; формування навичок з

нормалізації стану навколишнього середовища в зоні впливу агропідприємств для забезпечення збалансованого природокористування; екологічно орієнтованої діяльності, ефективного впровадження природоохоронних і ресурсозберігаючих заходів.

Завдання вивчення дисципліни:

- надання здобувачам вищої освіти основних категорій аграрного права, змісту аграрних правовідносин та закономірностей їх розвитку, напрямків їх правового регулювання, набуття навичок роботи з нормативними актами, вміння вирішувати практичні питання і ситуації у сфері правового регулювання аграрних правовідносин;
- забезпечення гарантії збереження здоров'я і працездатності працівників у виробничих умовах через ефективне управління охороною праці, формування відповідальності у посадових осіб і фахівців за колективну та власну безпеку;
- вивчення системи інженерно-технічних заходів, спрямованих на збереження належної якості навколишнього середовища в умовах зростання обсягів промислового виробництва.

2. Результати навчання

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен набути наступні компетентності.

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі агропромислового виробництва та у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК 2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 3. Знання та розуміння предметної області та розуміння аспектів професійної діяльності.

ЗК 4. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК 7. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (ФК)

ФК 4. Здатність застосовувати сучасні інформаційні та комп'ютерні технології для вирішення професійних завдань.

ФК 10. Здатність організувати процеси сільськогосподарського виробництва на принципах систем точного землеробства, ресурсозбереження, оптимального природокористування та охорони природи; використовувати сільськогосподарські машини та енергетичні засоби, що адаптовані до використання у системі точного землеробства.

ФК 14. Здатність гарантувати екологічну безпеку у сільськогосподарському виробництві.

ФК 15. Здатність комплексно впроваджувати організаційно-управлінські і технічні заходи зі створення безпечних умов праці в АПК.

Програмні результати навчання (ПРН)

ПРН 1. Володіти комплексом необхідних гуманітарних, природничо-наукових та професійних знань, достатніх для досягнення інших результатів навчання, визначених освітньою програмою.

ПРН 2. Розробляти енергоощадні, екологічно безпечні технології виробництва, первинної обробки і зберігання сільськогосподарської продукції

ПРН 3. Знати, розуміти і застосовувати норми законодавства, що стосуються професійної діяльності.

ПРН 12. Проектувати конкурентоспроможні технології та обладнання для виробництва сільськогосподарської продукції відповідно до вимог споживачів та законодавства.

ПРН 20. Розробляти і реалізувати ресурсоощадні та природоохоронні технології у сфері діяльності підприємств АПК.

ПРН 21. Розробляти заходи з охорони праці в сфері сільськогосподарського виробництва відповідно до чинного законодавства.

3. Політика курсу та академічна доброчесність

Очікується, що здобувачі вищої освіти будуть дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлювати наслідки її порушення.

Відвідання занять є важливою складовою навчання. Очікується, що всі здобувачі вищої освіти відвідають лекції і практичні заняття курсу.

Пропущені заняття повинні бути відпрацьовані не пізніше, ніж за тиждень до залікової сесії.

Недопустимість: запізнь на заняття, користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час заняття, списування та плагіат, несвочасне виконання поставленого завдання.

При організації освітнього процесу в Центральноукраїнському національному технічному університеті здобувачі вищої освіти, викладачі та адміністрація діють відповідно до: Положення про організацію освітнього процесу; Кодексу академічної доброчесності ЦНТУ.

4. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

Тема 1. Аграрне право як самостійна галузь права

1. Аграрна реформа в Україні.
2. Аграрне право України як галузь права. Формування аграрного права, сучасний стан та напрямки його подальшого розвитку.
3. Предмет та методи аграрного права.
4. Принципи аграрного права.
5. Система аграрного права. Співвідношення аграрного права з іншими галузями права.
6. Джерела аграрного права.

Тема 2. Правові засади державного регулювання сільського господарства України

1. Поняття, функції, форми та методи державного регулювання сільського господарства України.
2. Система центральних органів виконавчої влади, що здійснюють управління агропромисловим комплексом України.
3. Правові форми державної підтримки суб'єктів аграрного господарювання.
4. Правове становище Аграрного фонду.

Тема 3. Суб'єкти аграрних відносин

1. Поняття, особливості та види суб'єктів аграрних відносин.
2. Суб'єкти аграрних відносин, що займаються сільськогосподарською виробничою діяльністю.
3. Суб'єкти аграрних відносин, що займаються діяльністю пов'язаною з сільськогосподарським виробництвом.

Тема 4. Договірні відносини виробників сільськогосподарської продукції

1. Поняття та особливості договорів в сфері сільського господарства.
2. Види договірних зобов'язань в сфері сільського господарства.
3. Особливості окремих договорів в сфері сільського господарства.
4. Договір контрактації сільськогосподарської продукції.

Тема 5. Правове становище фермерських господарств

1. Поняття та порядок створення фермерського господарства.
2. Земельні правовідносини у фермерському господарстві.
3. Майнові правовідносини у фермерському господарстві.
4. Правове регулювання господарської діяльності фермерського господарства.
5. Підстави та порядок припинення фермерського господарства.

Змістовий модуль 2.

Тема 6. Правові основи охорони праці в галузі

1. Міжнародні норми в галузі охорони праці.
2. Нормативно-правові акти з охорони праці в аграрній галузі виробництва.
3. Нормативні акти про охорону праці, що діють на підприємстві.

Тема 7. Організація охорони праці на виробництві

1. Обов'язки власника в галузі організації управління охороною праці на підприємстві.
2. Служба охорони праці на підприємстві.
3. Розслідування і облік нещасних випадків, професійних захворювань.
4. Обов'язок працівника виконувати вимоги нормативних актів про

охорону праці.

5. Обов'язкові медичні огляди працівників певних категорій.
6. Навчання з питань охорони праці.
7. Фінансування охорони праці.
8. Дотримання вимог з охорони праці при проектуванні, будівництві (виготовленні) й реконструкції підприємств, об'єктів і засобів виробництва.
9. Комісія з питань охорони праці підприємства.
10. Інформація і звітність про стан охорони праці.
11. Добровільні об'єднання громадян, працівників і фахівців з охорони праці.

Тема 8. Система управління охороною праці (СУОП)

1. Управління охороною праці.
2. Система управління охороною праці й принципи її організації.
3. Мета і функції СУОП.
4. СУОП на підприємстві.
5. Державний і профспілковий контроль за охороною праці на виробництві.

Тема 9. Виробничий ризик та виробничий травматизм

1. Принципи аналізу нещасних випадків.
2. Аналіз рівня виробничого травматизму.
3. Виробничий ризик.
4. Фактори, що визначають ризик.
5. Характер виробничих травм.
6. Причини виробничого травматизму.
7. Профілактика травматизму.

Тема 10. Загальновиробничі вимоги охорони праці у агровиробництві

1. Вимоги до території, виробничих приміщень, майданчиків.
2. Водопостачання і каналізація.
3. Виробниче освітлення.
4. Опалення, вентиляція й кондиціонування повітря.
5. Внутрішньогосподарські шляхи.
6. Вимоги до виробничого обладнання.
7. Вимоги до тракторів і самохідних сільськогосподарських машин.
8. Вимоги до причіпних та навісних сільськогосподарських машин.

Тема 11. Заходи пожежної профілактики на сільськогосподарських підприємствах

1. Статистика пожеж на сільськогосподарських підприємствах.
2. Класифікація виробничих будинків і приміщень за вибухопожежною небезпекою та вогнестійкістю.
3. Заходи щодо забезпечення пожежної безпеки на сільськогосподарських підприємствах.

Змістовий модуль 3.

Тема 12. Теоретичні основи інженерної екології

1. Класифікація структури інженерної екології та її принципи.
2. Градація критеріїв промислового техногенезу.
3. Природна рівновага в природно-техногенних геосистемах.
4. Задачі інженерної екології.
5. Концепція інженерної екології.

Тема 13. Правові аспекти екологічної безпеки та природно-промислові системи

1. Основні документи і положення екологічного права.
2. Права і обов'язки громадян з питань екології.
3. Визначення природно-промислових систем.
4. Об'єкт і структура екосистеми.
5. Структура природно-промислових систем.
 - 5.1. Компонентна структура ППС.
 - 5.2. Ієрархічна структура ППС.
 - 5.3. Функціональна структура ППС.
 - 5.4. Морфологічна структура ППС.

Тема 14. Моніторинг, показники, нормування антропогенних навантажень

1. Основні поняття екологічного моніторингу.
2. Види екологічного моніторингу.
3. Система екологічного моніторингу.
4. Основні показники інженерної екології.
5. Екологічне нормування антропогенних навантажень.

Тема 15. Характер змін довкілля, екологічна паспортизація, аудит, сертифікація, експертиза

1. Характер змін довкілля.
2. Екологічна паспортизація.
3. Екологічний аудит.
4. Екологічна сертифікація.
5. Екологічна експертиза.

Тема 16. Інженерно-екологічний вплив виробництва на навколишнє середовище

1. Дія виробництва на природне середовище. Основні поняття, терміни, визначення.
2. Інженерно-екологічні показники та їх параметри.
3. Управління впливом на природне середовище.
4. Інженерно-екологічні заходи. Їх вибір та планування.
5. Вплив с.-г. виробництва на навколишнє середовище.

5. Система оцінювання та вимоги

Види контролю: поточний, рубіжний, підсумковий.

Методи контролю: спостереження за навчальною діяльністю здобувачів вищої освіти, усне опитування, письмовий контроль, тестовий контроль.

Форма підсумкового контролю: екзамен.

Рубіжний контроль проводиться з метою оцінки рівня засвоєння здобувачами вищої освіти денної форми навчання логічно завершеної частини навчального матеріалу та має на меті підвищення мотивації до навчання і навчальної дисципліни здобувачів вищої освіти. Рубіжний контроль успішності здобувачів вищої освіти проводиться науково-педагогічними працівниками під час проведення всіх видів аудиторних занять в середині семестру та за тиждень до закінчення семестру.

Об'єктом оцінювання при проведенні рубіжного контролю успішності виступають: міра засвоєння здобувачем вищої освіти теоретичних знань, рівень оволодіння практичними вміннями і навичками, здатність до самостійної роботи, навчальна дисципліна (активність, своєчасне проходження контрольних заходів тощо).

Оцінка рубіжного контролю носить комплексний характер і враховує досягнення здобувача вищої освіти за основними компонентами:

- рівень засвоєння навчального матеріалу;
- повнота виконання здобувачем вищої освіти усіх видів робіт, передбачених навчальною програмою дисципліни;
- самостійна робота здобувача вищої освіти.

Результати рубіжних контролів є складовими оцінки семестрового підсумкового контролю.

Максимально загальна кількість балів, виділених для оцінки результатів під час одного рубіжного контролю у формі екзамену складає 30 балів.

Здобувач вищої освіти вважається допущеним до семестрового підсумкового контролю (екзамену) із «Законодавство, охорона праці в галузі та інженерна екологія», якщо він виконав усі види робіт, які передбачені навчальним планом.

Оцінку підсумкового семестрового контролю у формі екзамену становить сума балів за результатами рубіжних контролів та балів, набраних здобувачем вищої освіти при складанні семестрового екзамену. Загальна кількість балів, виділених на проведення семестрового екзамену робочою програмою навчальної дисципліни, складає 40 балів. Кількість балів, одержана здобувачем вищої освіти на екзамені, додається до результатів рубіжних контролів, що разом складає оцінку знань здобувача вищої освіти з дисципліни «Законодавство, охорона праці в галузі та інженерна екологія» за 100-бальною шкалою та переводиться в оцінку за шкалою ЄКТС і національною шкалою («Відмінно», «Добре», «Задовільно», «Незадовільно»).

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти при вивченні дисципліни «Законодавство, охорона праці в галузі та інженерна екологія»

Поточне тестування та самостійна робота							
Змістовий модуль 1							
T1	T2	ПР1	T3	T4	ПР2	T5	Всього за модуль
2	2	4	2	2	4	2	18

Змістовий модуль 2										
T6	ПР3	T7	T8	ПР4	T9	T10	ПР5	T11	ПР6	Всього за модуль
2	3	2	2	3	2	2	3	2	3	24

Змістовий модуль 3								Екзамен	Сума
T12	T13	ПР7	T14	T15	ПР8	T16	Всього за модуль		
2	2	4	2	2	4	2	18	40	100

Примітка: T1, T2, ..., T16 – тема програми, ПР1, ПР2, ..., ПР8 – практичні заняття.

Критерії оцінювання знань і вмінь здобувачів визначені [Положенням про організацію освітнього процесу в ЦНТУ](#) (с. 31-33).

6. Рекомендована література

Основна

1. Аграрне право України: підручник. За ред. О.О. Погрібного. Видавництво: Істина. Київ, 2007. 448 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Pohribnyi_OO/Ahrarne_pravo_Ukrainy.pdf?PHPSESSID=dnoabnhk7opcq9n1i0pd2mplm7.
2. Жушман В.П., Статівка А.М. Аграрне право: підручник. Харків, 2010. 296 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Zhushman_Viktor/Ahrarne_pravo.pdf
3. Аграрне право України: навчальний посібник. За ред. М. В. Єрмоленка. Київ, 2010. 245 с. URL: http://elibrary.collegesnau.com/wp-content/uploads/2022/02/%D0%84%D1%80%D0%BC%D0%BE%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE-2010_agrarne_pravo_ukraini-1.pdf.
4. Харитонова Т.Є., Каракаш І.І., Григорьєва Х.А. та ін. Аграрне право України: навчальний посібник. За редакцією Т.Є. Харитонової, І.І. Каракаша. Одеса: Юридична література, 2017. 436 с. URL: https://fpk.in.ua/images/biblioteka/4bac_pravo/Kharytonova-Karakash-Ahrarne-pravo-Ukrayiny-1_compressed.pdf.
5. Зеркалов Д.В. Охорона праці в галузі: Загальні вимоги. Навчальний посібник. Київ: «Основа». 2011. 551 с. URL: <https://kpdi.edu.ua/biblioteka/>.
6. Шуаїбов О.К. Практикум з охорони праці. Навчальний посібник. Ужгород: Ужгородський національний університет, 2007. 280 с. URL: https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/20008/1/POSIBNIK-07%28OOP%29_vipr.pdf.

7. Кошель В.І., Сав'юк Г.П., Дзундза Б.С. Основи охорони праці. Практичні заняття: Навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ: НАІР, 2014. 151 с.
8. Шудренко І.В. Охорона праців галузі: навч. посіб. Житомир: ЖНАЕУ, 2017. 136 с. http://ir.polissiauniver.edu.ua/bitstream/12345678_9/8414/1/Okhorona_pratsi_v_haluzi.pdf.
9. Жигуц Ю.Ю., Цигика В.В. Інженерна екологія (для студентів технічних спеціальностей)ю Видання 3-е, випр. і доп. Ужгород: ПП «Інватор», 2020. 204 с. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/45649>.
10. Ісаєнко В.М. та ін. Інженерна екологія: підручник. Київ: НАУ, 2019. 452 с.
11. Скобло Ю.С., Цапко В.Г., Мазоренко Д.І. та ін. Інженерна екологія сільськогосподарського виробництва: навч. посіб. за ред. Д.І. Мазоренка, В.Г. Цапка. Київ: Основа, 2007. 390 с.
12. Ісаєнко В.М. та ін. Інженерна екологія: підручник. За заг. ред. д-ра біол. наук, проф. В.М. Ісаєнка. 2-е вид., актуалізоване на принципах сприяння сталому інноваційному розвитку та засадах синергетичного і компетентнісного підходів. Київ: НАУ, 2019. 452 с.
13. Законодавство, охорона праці в галузі та інженерна екологія: методичні рекомендації до виконання практичних робіт для здобувачів другого (магістерського) ступеня вищої освіти спеціальності 208 – "Агроінженерія" освітньо-професійна програма "Агроінженерія / [уклад.: П.Г. Лузан, В.В. Амосов, О.Р. Лузан]; М-во освіти і науки України, Центральноукраїн. нац. техн. ун-т, каф. с.-г. машинобуд. – Кропивницький: ЦНТУ, 2024.– 48 с.

Додаткова

1. НПАОП 0.00-1.28-10 Правила охорони праці під час експлуатації електронно-обчислювальних машин. Наказ Держгірпромнагляду від 26.03.2010р. № 65.
2. НПАОП 0.00-2.23-04 «Перелік заходів та засобів з охорони праці, витрати на здійснення та придбання яких включаються до валових витрат». Постанова Кабінету Міністрів України від 27 червня 2003 р. № 994.
3. НПАОП 0.00-8.24-05 «Перелік робіт з підвищеною небезпекою». Наказ Держнагляддохоронпраці від 26.01.2005 р. № 15.
4. НПАОП 0.00-4.03-04 «Положення про Державний реєстр нормативно-правових актів з питань охорони праці». Наказ Держнагляддохоронпраці від 08.06.2004 р. № 151.
5. НПАОП 0.00-4.09-07 «Типове положення про комісію з питань охорони праці підприємства». Наказ Держгірпромнагляду від 21.03.2007 р. № 55.
6. НПАОП 0.00-4.11-07 «Типове положення про діяльність уповноважених найманими працівниками осіб з питань охорони праці». Наказ Держгірпромнагляду від 21.03.2007 р. № 56.
7. НПАОП 0.00-4.12-05 «Типове положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці». Наказ Держнагляддохоронпраці від 26.01.2005 р. № 15.
8. НПАОП 0.00-4.15-98 «Положення про розробку інструкцій з охорони праці». Наказ Держнагляддохоронпраці від 29.01.1998 р. № 9.

9. НПАОП 0.00-4.21-04 «Типове положення про службу охорони праці». Наказ Держнаглядохоронпраці від 15.11.2004 р. № 255.
- 10.НПАОП 0.00-4.33-99 «Положення щодо розробки планів локалізації та ліквідації аварійних ситуацій і аварій. Наказ Держнаглядохоронпраці від 17.06.1999 р. № 112.
- 11.НПАОП 0.00-6.03-93 «Порядок опрацювання та затвердження власником нормативних актів про охорону праці, що діють на підприємстві». Наказ Держнаглядохоронпраці від 21.12.1993 р. № 132.
- 12.НПАОП 0.00-6.13-05 «Порядок організації державного нагляду за охороною праці та гірничого нагляду в системі Держнаглядохоронпраці України». Наказ Держнаглядохоронпраці від 30.03.2004 р. № 92.
- 13.Правила охорони праці у сільськогосподарському виробництві. Наказ Міністерства соціальної політики України 29.08.2018 № 1240. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1090-18#Text>.
- 14.Державні санітарні правила по обладнанню та влаштуванню тракторів і сільськогосподарських машин. Постанова Головного державного санітарного лікаря України 01.12.1999, № 41. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0041588-99#Text>
- 15.Перелік робіт, де є потреба у професійному доборі. Наказ МОЗ України та Держнаглядохоронпраці України від 23.09.1994 р. № 263/121.
- 16.Міжнародний стандарт SA8000: 2001 «Соціальна відповідальність». SAI SA8000: 2001 Social Accountability International.
- 17.Міжнародний стандарт ISO 26000:2010 – «Настанова по соціальній відповідальності». ISO 26000: 2010 (Draft) Guidance on Social Responsibility.
- 18.Міжнародний стандарт OHSAS 18001:2007 Occupational health and safety management systems – Requirements. Системи менеджменту охорони праці.
- 19.Міжнародний стандарт OHSAS 18002, Guidelines for the implementation of OHSAS 18001. Настанова по впровадженню OHSAS 18001.

Інформаційні ресурси

- 20.Закон України «Про охорону праці». Редакція від 19.08.2022, підстава - [2468-IX](#), [2434-IX](#). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12#Text>.
- 21.Кодекс законів про працю України. Редакція від 19.08.2022, підстава - [2434-IX](#). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>.
- 22.Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я». Редакція від 19.08.2022, підстава - [2494-IX](#). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>.
- 23.Правила пожежної безпеки в Україні. Редакція від 08.04.2022, підстава - [z0358-22](#). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0252-15>.
- 24.Закон України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення». Редакція від 14.01.2021, підстава - [1113-IX](#): URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4004-12#Text>.
- 25.Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які

спричинили втрату працездатності». Редакція від 02.04.2022, підстава - [2153-IX](#). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14#Text>.

26.Постанова Кабінету Міністрів України від 25.08.2004 р. № 1112 «Деякі питання розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві». Редакція від 06.01.2021, підстава - [1-2021-п](#). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/337-2019-%D0%BF#Text>.

27.Рекомендації щодо організації роботи кабінету промислової безпеки та охорони праці. Затверджено Головою Держгірпромнагляду 16.01.2008 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0002641-08#Text>.

28.Рекомендації щодо побудови, впровадження та удосконалення системи управління охороною праці. Документ n0001641-08, Прийняття від 07.02.2008. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001641-08#Text>.

29.Офіційний сайт Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України: веб-сайт. URL: <http://www.social.org.ua/>.

Розглянуто і схвалено на засіданні кафедри сільськогосподарського машинобудування, Протокол № 2 від 29 серпня 2024 р.